

اسلام و خانواده: اقتصاد و رکن بقاء خانواده

پدیدآورنده (ها) : غفرانی، محمد

- ۴۵۳۱ علوم تربیتی :: نشریه مکتب مام :: آذر ۲۷

۰۱ از ۳۱ شماره

آدرس : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/۲۹۴۳۸۴>

ثابت

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازمرا از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتال که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونیاست. به منظور کسب اطلاعات صفحه **قوانین و مقررات** استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

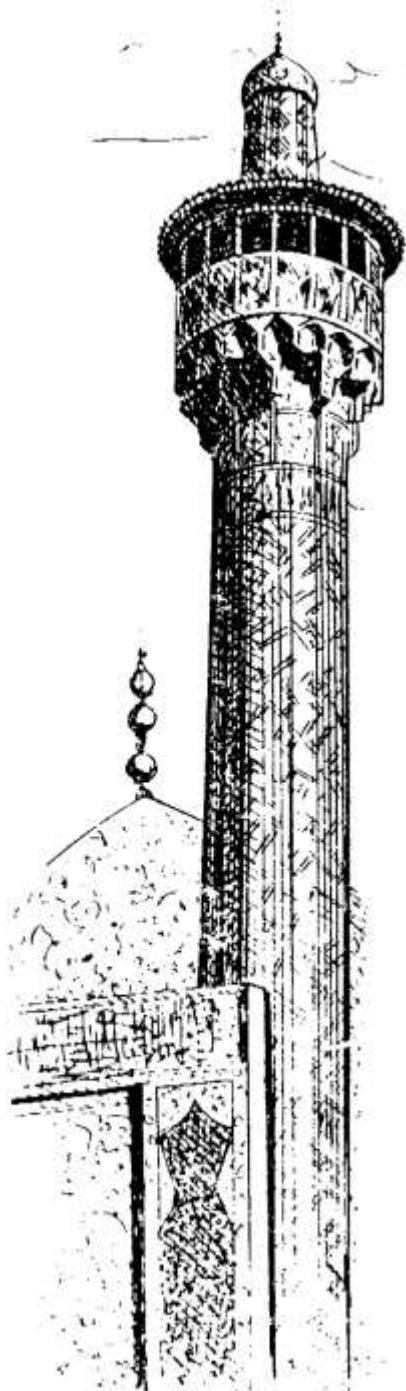
مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

اسلام و خانواده

پنجم دکتر محمد گلرانی

اقتصاد و رکن بقا خانواده

همانگونه که به خوانندگان گرامی مجله موقر مکتب مام وعده داده بودیم در این مقاله نیز به بحث پیرامون اقتصاد خانواده و اهمیت آن در تقویت و تحکیم پایه‌های کانون خانواده می‌پردازیم ، ابتدا به معنای لغوی واژه اقتصاد اشاره می‌کنیم تا مفهوم اقتصاد بیش از پیش روشن گردد . واژه قصد که ریشه سه حرفی واژه اقتصاد است بمعنای میانه‌روی و رعایت حد اعتدال است و واژه قصد بهمین معنی در لسان اعدیث و روایات بکار رفته است علاوه بر معنای شایع دیگر آن که مرادف «آهنگ کردن» در زبان فارسی می‌باشد بهرحال قصد ، و اقتصاد یعنی راه افراط‌نپیمودن و از اسراف و زیاده‌روی امتناع و وزیدن بنا بر این واژه اسراف مفهوم متضاد اقتصاد است و از باب قاعده معروف «تعرف الاشیاء باضدادها» می‌توان اقتصاد در خانواده را بیک اعتبار عدم زیاده‌روی و جلوگیری از اسراف دانست که متأسفانه عادات دست و پاگیر اجتماعی که خود

زائیده موازین و معیارهای ساختگی است مانع از تحقق بخشیدن به اصول صحیح روابط خانوادها از یکسو و روابط افراد یک خانواده از سوی دیگر شده است مفاهیمی نه قراردادی بلکه ناشی از روح خودبینی ویا پیروی از هوی و هوس از قبیل حفظ آبرو بهنگام برها کردن یک سیهمانی ویا انفاق واحسان که بظاهر امری بسیارپسندیده است ولی درشرایط عسر وعدم تمکن مالی ودیگر مظاهر زندگی که اقتصاد خانواده را دچار تزلزل ویی سامانی می سازد ، واز همین جهت درکیش مقدس اسلام باصل حفظ بقا وموجودیت خانواده که هسته جامعه است توجه خاص مبذول گردیده است حتی درمسأله مالکیت بمنظور جلوگیری از حیف وسیل اموال هرچند به دست شخص مالک صورت گیرد دستورات آکید صادر کرده است با احترام به حق مالکیت «الناس مسلطون علی اموالهم» ویا توجه به ید تصرف که اماره مالکیت است وحق هرگونه دخالت وتصرف از طرف متصرف مباح تلقی می گردد ولی تا بانجا که باصل عین مملوک زبان وآسیبی که از نظر عقل وعرف زشت وناپسند باشد نرسد وگرنه درغیر اینصورت اسلام مالک را با احترام به حق مالکیت از تصرف در اموالش باز می دارد مانند شخص سفیه که باصطلاح کسیکه سود وزیان خود را تشخیص ندهد چنین شخصی درباب معاملات وبخش متاجر فقه اسلامی مجبور شمرده شده واسلام حق دادوستد را برای حفظ منافع خود سفیه از وی سلب کرده است بنابراین درمورد اقتصاد خانواده نیز چه بسا افرادی باشند که از نظر حیف ومیل کردن درآمد خانواده نه تنها در ردیف افراد مجبور ممنوع التصرف قرار می گیرند بلکه از نظر زبانی که به پیکر خانواده خرد وارد می کنند مردمی گناهکار وبزهکار و

دیوسیرت معرفی گشته اند ومرادف واژه حیف و میل همان واژه «تبدیر» است که از حد اسراف پا فراتر نهاده باشد وخداوند متعال آن کسانی را که چنین خصلتی داشته باشند همگنان دیوسیرتان ویران شیطان خوانده است درسوره «الاسراء آیة ۲۷» می فرماید : «ان المبذرين کانوا اخوان الشیاطین» ودر آیة دیگر از همین سوره درمقام نکوهش تبدیر ومنع اسراف نیز فرماید «واتذا القربی حقه والمسکین وابن السبیل ولاتبذروا آیه در نهی از تبدیر در حقوق مشروع مسکین وفقیروابن سبیل تصریح دارد ونیز درجای دیگر رسول اکرم را از تبدیر ویا باصطلاح زندگی خانوادگی ولخرجی نهی آکید می فرید «ولاتبذروا تبرأ» با توجه به مقدمه که بعرض خوانندگان گرامی رسید مسأله اقتصاد خانواده ازدید اسلام نه تنها یک امر اجتماعی است بلکه دارای جنبه انسانی و اخلاقی نیز هست وتنظیم اقتصاد خانواده مستلزم امتثال وپیروی از دستور پروردگار جهان است که اصل نظام زندگی را در جهان آفرینش با حکمت بالغه خود بودیعت نهاده است.

از در بخشندگی وینده نوازی

مرغ ، هوا را نصیب ، ماهی ، دریا
«ورزکم فی السماء وما توعدون».

وتنها وظیفه افراد خانواده آنست که با بینش عقل به حکمت بالغه الهی در مسأله روزی توجه کنند وصحیح است که «هر آنکس که دندان دهد نان دهد» ولی نیز گفته اند با «توکل زانوی اشتر به بند» کوشش وسعی در راه بدست آوردن قوت زندگی امری است طبیعی و کسی را از آن گزیری نیست «لیس للانسان الا ما سعی» ولی باید دانست که دست روی دست نهادن وباید آینده نامعلوم نشستن ! از شیعه خردمندان نیست وآیة شریفه «وما تدری نفس ماذا تکسب غدا» حکوت مطلقه الهی

را برجها ن آفرینش محرز وثابت می گرداند و بهترین دستور العمل اسلامی در تنظیم امور معیشت که بان امروزه نام زیبای اقتصاد

نهاده ایم آیه است در سوره الاسراء خطاب به پیامبر گرامی که می فرماید « ولاتجعل یدک مغلوله الی عنقک ولا تبسطها کل البسط ..... »

و مضمون آن چنین است : پیامبر دستهای خود را (که کنایه و رمز قدرت است) در پشت گردن خود قلاب مکن یعنی برجای نشین و برای طلب روزی بپا خیز و نیز از عکس این حالت

نهی فرموده که پایانی جز پشیمانی و بدبختی نخواهد داشت و آن حالت و لخرچی و یا باصطلاح دیگر عرف مردم گشاد بازی در امور مالی زندگی است و چنانچه بخواهیم از لسان احادیث و اخبار شاهد مثال ذکر کنیم از

حاصله گفتار ما بیرون است لذا بذکر چند آیه کریمه که خود شاهدی زنده و جاویدان است بسنده نمودیم امید است که افراد خانواده های مسلمان در امر تنظیم اقتصاد خانواده همه با

هم تشریک مساعی کنند و بار مسئولیت را فقط بردوش سرپرست خانواده نگذارند که گاهی نابخشودنی سرتکب شده اند چه بحکم حدیث شریف رسول اکرم (ص) « کلکم راع

و کلکم مسئول عن رعیتة » همه افراد خانواده در برابر آشیانه زندگی مشترک خود بعنوان پدر و مادر و فرزند مسئولند و بدین مناسبت مقتضی می داند که دنباله این حدیث شریف را تکمیل

نموده تا به یک پدیده جدید از نظر مصداق اهل بیت و افراد آن که در عرف جامعه مسلمان نامانوس است اشاره نمائیم حضرت

بدنبال این حدیث می‌فرمایند «الرجل مسئول عن بیته وأهل بیته» و «المرأة مسؤلة عن بیتهما و أهل بیتهما» یعنی مرد در برابر خانه و افراد خانواده خود مسئول است یا به عبارت دیگر باید احساس مسئولیت کند و همچنین زن چون مرد در برابر خانه و افراد خانواده خود مسئول است و می‌دانیم که احساس مسئولیت حقوقی برای فرد نسبت به خود و دیگران بوجود می‌آورد که رعایت آن بحکم عقل و قانون ضروری و لازم‌الاتباع است و باید حرمت آن را حفظ کرد

و تخلف از این مسئولیت اعمال حقوق خود و دیگران تلقی خواهد شد و اما نکته جالبی که در ذیل این حدیث شریف است وجه تشابه

تعبیر مسئولیت مرد و زن در برابر خانه به «اهل بیت» است که در عرف جوامع اسلامی تنها به مرد نسبت داده می‌شود مثلاً بمرد مسافر می‌گویند «اهل بیت را هم با خود

آورده‌اید؟» و از این قبیل عبارات و حال آنکه چنین تعبیری از ناحیه زن نامانوس و حتی در بیشتر موارد ناخوش آیند می‌باشد و در اینجا باید به میزان قدر و منزلت زن از دید اسلام

پی برد و آنرا مورد تحسین و ستایش قرار داد که مرد وزن را از نظر زندگی مشترک یکسان و یک درجه معرفی کرده است اینکه به مثل

معروف «گرگد کاهل بود تقصیر صاحبخانه چیست» بانوان باید قبل از هر کس قدر و منزلت خود را درک کنند تا دیگران بدان

قدر و منزلت ارج نهند چنانچه سیره زندگانی بانوان شهیر اسلام از این حقیقت حکایت

دارد ، اسیداست که بانوان گراسی بویژه آنان که از موهبت مادری برخوردارند بیشتر از پیش به وظائف سنگین و سخت کانون زندگی مشترک زناشویی واقف گشته و با احساس مسئولیت در برابر افراد خانواده خود دوش-بدوش همسرانشان برای زندگانی بهتر و آینده درخشان تر گام بردارند و بحق باید و شاید که مردان نیز احترام آنانرا مرعی بدارند تا خود را مشمول حکم آیه شریفه «و اما اینعمه ربک - فحدث» گردانند چه بانوی وقادار و مادر دلسوز فحشه است از نفحات خلد برین و آیتی است از آیات جهان هستی که کلید رمز آن بشمار می‌آید.

(والسلام علی من اتبع الهدی)

